

เติมความรู้ อเล็ก ช้าง

ทุนเสรีกับการค้าปลีก... ที่เราได้เรียนรู้

นับตั้งแต่การกำเนิดขึ้นมายของห้างสรรพสินค้าในปี 2507 นามว่า ห้าง “ไทยโดมารู” ต่อจากนั้นก็สูญยุคของการเติบโตควบคู่ไปกับทิศทางของการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่นช่วงที่ GDP เติบโตมากกว่าร้อยละ 10 ในปี 2535-2540 นั้น เป็นยุคเริ่มเข้าสู่ยุคมกของยักษ์ค้าปลีก เริ่มด้วยการก่อตั้งเบ็คโคร สาขาแรกที่ลาดพร้าวเมื่อปี 2531 จากนั้นก็โลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ สาขาชิดลมแควอร์ เมื่อปี 2537 ตามติดมาด้วย คาร์ฟูร์ และบิ๊กซี ตามลำดับ ซึ่งถือเป็นผู้ครองของการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าสู่ชนเมืองมากที่สุดครึ่งหนึ่งของภูมิภาคอาเซียน

ครั้นเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจฝ่อลง แต่ในปี 2540 เกิดผลกระทบต่อภาคธุรกิจอย่างหนัก จึงเป็นที่มาของการเข้ามาของค้าปลีกต่างชาติ คงต้องย้อนกลับไปถึงเมื่อครั้งการลดค่าเงินบาท ทำให้การหนีสินของห้างเหล่านี้เพิ่มขึ้นทวีคูณ ขณะที่กฎหมาย ปว.281 ได้เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติสามารถถือหุ้นได้มากกว่าร้อยละ 50 ทำให้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาทิศทางของดีเอสเค-โลตัสซึ่งเป็นการค้าปลีกรูปแบบหนึ่งที่ดีที่สุดของประเทศในปัจจุบัน ไม่ว่าจะจะเป็นด้านการลงทุน การจ้างงาน การมีอำนาจต่อรองซัพพลายเออร์ และการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อการค้า



ห้างไทยโดมารู



ห้างแม็คโคร



ห้างไทยโดมารู



ห้างเทสโก้ โลตัส



ตลาดนัดร้านค้าเร่



ร้านค้าของชำ

เมื่อเป็นเช่นนั้นการขยายสาขาเพื่อให้ตอบสนองผู้บริโภคอย่างครอบคลุม เป็นผลนำมาซึ่งอำนาจการต่อรองผู้ผลิตของศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) ส่งผลให้สินค้ามีราคาถูกลง ผลิตภัณฑ์มีให้เลือกอย่างหลากหลาย และที่สำคัญคือ การนำไปสู่การค้าในรูปแบบ ต่างๆ ซึ่งชวนผู้อ่านลองมาพิจารณาดู

รูปแบบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมของไทย พบว่าเมืองค้ประกอบที่อยู่บนโซอุปทานในกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากมีการผลิตแล้ว 6 รูปแบบคือ ยี่เป็ด ข้าวปี้ ไร่ห้วย ร้านขายของชำ กองคาราวานหรือตลาดนัด ร้านค้าเร่ (ยี่เป็ดหมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่รับสินค้าจากบริษัทโดยตรง และทำหน้าที่เป็นผู้ค้าส่งและกระจายสินค้าให้ผู้ผลิต ส่วนข้าวปี้คือผู้ที่ทำหน้าที่ค้าส่งกระจายสินค้าไปยังท้องถิ่นหรือนอกเมือง

หรือร้านค้าเล็กๆ หรืออาจจะเน้นที่ผู้ค้ารายย่อยเข้ามารับสินค้าเองที่ร้านหรือร้านค้าไร่ห้วย ตั้งอยู่ในประเทศไทยรวม 600,000 ราย

รูปแบบการค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) ประกอบด้วย 7 รูปแบบคือ 1 ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ในที่นี้มีความหมายได้ 3 แบบคือ ซูเปอร์เซ็นเตอร์ไฮเปอร์มาร์ท และดิสเคาน์สโตร์ มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 10,000 ตารางเมตรขึ้นไป สำหรับรูปแบบที่ 2 คือ ห้างสรรพสินค้า (Department Store) ส่วนรูปแบบที่เรากำลังค้น

เคยในการซื้ออาหารนั่นก็คือ ซูเปอร์มาร์เก็ตจัดเป็นรูปแบบที่ 3 ส่วนรูปแบบที่ 4 คือร้านสะดวกซื้อ (Convenience Store) นั้นพื้นที่ใช้งานมีขนาด 15-500 ตารางเมตร รูปแบบที่ 5 หมายถึงผู้ค้าปลีกในรูปแบบขายส่ง เช่น เม็คโคร รูปแบบที่ 6 เป็นร้านค้าปลีกที่ขายสินค้าเฉพาะอย่างมีขนาดพื้นที่ 200-1,000 ตารางเมตร เช่น วัตสัน และสุดท้ายรูปแบบที่ 7 เป็นร้านค้าปลีกเฉพาะอย่างเน้นราคาถูก พื้นที่ 2,000-6,000 ตารางเมตร มีสินค้าจำนวน 1,000-6,000 รายการ เช่น พาวเวอร์บาย เม็คโคออฟฟิต เป็นต้น ซึ่งจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ในปี 2552 มีร้านค้าทั้ง 7 รูปแบบของโมเดิร์นเทรดนี้รวมมาถึง 9,000 แห่งเลยทีเดียว

การเติบโตที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของการค้าสมัยใหม่ (Modern Trade) ในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นพร้อมกับการเปิดการค้าเสรี การบริการและการค้าปลีก ขณะที่เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของผู้บริโภคอันเกิดจาก รสนิยม โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลง และการใช้หลัก 4 P ของผู้ดำเนินธุรกิจแล้ว นับว่า



ห้างคาร์ฟู



ห้างบิ๊กซี



ระบบขนส่งที่ลดเวลาเร็ว

สินค้าผู้ผลิตสินค้า หากสินค้าที่ลดลงมาอยู่ในระดับที่ต้องผลิตเพิ่ม ผู้ผลิตจะทราบได้ทันที ขณะที่ระบบ Cross Docking เป็นการสั่งซื้อสินค้ามาที่ศูนย์กระจายสินค้า (DC) แล้วใช้รถบรรทุกขนาดเล็กกระจายสินค้าไป ทั้ง 2 วิธีนั้นเป็นจุดแข็งที่ระบบที่ต้องใช้เงินทุนมากเพื่อการดำเนินงาน ซึ่งบริษัทต่างชาติที่มีสาย

ผู้ถือหุ้นใหญ่(บิ๊กซี) ส่วนอังกฤษนั้นไม่ต้องห่วงลองค้นหาคำว่า “ค้าปลีกในอังกฤษ” ผ่านกูเกิ้ลดูรับรองจะอ่านข่าวไม่หวาดไหว ส่วนเงินเวียดนาม อินเดีย มาเลเซีย และรัสเซีย ถือเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน เขาก็มีมาตรการต่างๆ กันล่วงหน้าเพื่อปกป้องค้าปลีกรายย่อยเป็นอย่างดี



ร้านค้าปลีกในชุมชนที่กำลังประสบกับปัญหาการเข้ามาของค้าปลีกต่างชาติ

ความสำเร็จในการทำกำไรของค้าปลีกเหล่านี้จัดเป็นโมเดลที่เป็นตำราเพื่อการศึกษาได้ในหลายมิติ หากจะเขียนเป็นเรื่องราวก็น่าจะจัดอยู่ในระดับของมหากาพย์เลยทีเดียว

เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจต่างชาติให้ความสนใจในการมาเงินมาลงทุนที่ท่าธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย ก็เนื่องมาจากมูลค่าการค้าปลีกนั้นมีมูลค่ามหาศาล เช่น ในปี 2553 ค้าปลีกไทยมีมูลค่ารวมมากถึง 1.7 ล้านล้านบาทหรือเทียบกับ GDP จะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 20 ขณะที่ความสามารถในการแข่งขันของการค้าปลีกรายใหญ่นั้น ก็เกิดจากการพัฒนาองค์การในหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ระบบ EDI (Electronic Data Interchange) ที่เชื่อมโยงจากศูนย์กระจาย

ป้านายจึงมีความแข็งแกร่งเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ นับจากนี้เป็นต้นไปบทเรียนต่างๆ ที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบยังมีอีกมาก เช่น ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมที่อุตสาหกรรมยังมิออกมา 2-3 ช่วงอายุคนกำลังจะเผชิญกับเฮาส์แบรนด์ที่มีภาพลักษณ์ดูดีแต่มีราคาสูง หรือบางรายอาจจะเป็นผู้รับจ้างผลิตให้เฮาส์แบรนด์หรือก็คือการเริ่มเข้ามายึดครองอาณาจักรอีกรูปแบบหนึ่งของสังคมไทย แต่ขณะที่ญี่ปุ่น (ผู้ให้กำเนิดแบรนด์ดังเช่น อิเลฟเว่น) ได้ให้ความสำคัญเพียงอย่างเดียวคือการให้ความช่วยเหลือและปกป้องผู้ค้าปลีกรายย่อย ฝรั่งเศสซึ่งระบ่อน้อยหน้า ผมไปมาไม่มากกลับเห็นร้านค้าปลีกในชอยเขาค้าขายมากกว่า 50 ปีดูเป็นล่ำเป็นสัน (ฝรั่งเศสคือบ้านเกิดของห้างคาร์ฟูร์ และ

เรื่องเล่าจากประสบการณ์จริง: ป้างหญิงวัยกลางคน ผมหวมด้วยสีขาวอย่างเห็นได้ชัด ร่างกายเริ่มเคลื่อนไหวได้ช้าลงตามวัยของป้าที่ตราตรึงกับการขายปลีกกว่า 3 ทศวรรษ แม้จะไม่เคยรู้เรื่องระบบการจัดการสต็อกสินค้า แต่การบริหารจัดการสต็อกโดยสัญชาตญาณนั้น ป้างจัดการได้ดีไม่น้อยกว่าระบบดังกล่าวเป็นแน่ เพราะไม่อย่างนั้นจะสร้างแบรนด์มาได้อย่างไรถึงปานนี้ แต่ป้าที่ผ่านมามีสัญญาณบางอย่างบอกว่าค้าปลีกกำลังจะมาเยือน เมื่อป้าจรรยาว่าการมาตั้งของค้าปลีกที่ต่างชาติถือห็นจากคำบอกเล่าของลูกค้าที่ซื้อของกันมาช้านานตาปี ต่อมาก็มีแผนขับไปปลิวแจกทั่วไปหมดแล้วก็มาถึงการโฆษณาในวิทยุท้องถิ่น ครั้น



ตลาดนัดร้านค้า

วันเปิดยอดขายร้านป่าก็ลดลงทันที แต่ป่า พิสูจน์ว่าสามารถยืนหยัดอยู่ได้กับลูกค้าเดิม กลุ่มหนึ่ง ด้วยการมีกำไรน้อยลงแต่ค้าขาย กันนานๆ เมื่อครั้งที่น้ำมันพืชราคาขึ้นอย่าง มหาโหด น้ำมันที่ไหลออกมาจากขวดจากร้าน ป่าราคาที่เป็นธรรมได้เป็นโช้เลี้ยงชีวิต ให้กับ ผู้คนรวมถึงป้าศรี หญิงสูงวัยที่เข้าสู่ปัจฉิมวัย ทำหน้าที่ลูกน้องในร้านมาถึงเกือบ 10 ปี และ น้ำมันขวดเดียวกันจากร้านป่าขายนี้นะแหละ อาจ จะเป็นส่วนประกอบสำคัญให้กับเมนูต่างๆ ที่ หล่อเลี้ยงชีวิตให้กับครอบครัวของชนที่ได้ชื่อ ว่า เป็นกระดูกสันหลังของชาติและแรงงานใน ย่านนี้ แบบเดียวกับอีก 20 ร้านค้าที่ตลาด เป็นกวาง

พอทุกอย่างเริ่มเข้าที่เข้าทางว่าน่าจะ ประคองตัวไปได้ คลื่นลูกที่ 2 ก็ได้เข้ามา เยือนการค้าปลีกในอำเภอแห่งนี้อีกครั้งใน ต้นปี 54 มีการเคลื่อนไหวในการเคลื่อนย้ายพื้นที่ อันกว้างใหญ่ใกล้ตัวเมือง จากนั้นจึงมีการปิด พื้นที่ รดนคร รดชนเหล็ก รดนครินทร์เริ่ม เข้ามากันหนาตา คนงานก็ทำงานกันอย่าง หามรุ่งหามค่ำ อีกไม่นานห้างดังกล่าวก็เริ่ม ทำการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุว่าจะมาเปิด

วันที่นั้นวันนั้นก็ และจอร์จได้มากถึง 1,200 คัน งานนี้คงไม่ใช่ป่าคนเดียวเป็นแน่แท้ ที่จะ ได้รับผลกระทบ แต่แล้ว 6 เดือนป่าก็สู้มา ด้วยคุณภาพงานแบบฉบับแก่ ผลปรากฏว่า... ป่าอยู่มาได้แฮะ..นับถือๆ

แต่เมื่อ 3 สัปดาห์ที่ผ่านมาผมได้ไป ใน จังหวัดนั้นอีกครั้ง เลยแวะร้านป่าและพบว่า มีเครื่องเสียงดังกระหึ่มลั่นตลาดผมซ้ำเสียง ตามองก็อ้อ....ค้าปลีกทุนหนา....มาแล้ว น้ำ เสียงการเชิญชวนของเด็กวัยหนุ่มสาว อ้วน บ้างผอมบ้าง แต่งแบบฟอร์มดูดีเชิญชวนให้ ลูกค้าเข้าไปซื้อของ ทั้งลดแลก แจก แถม ผู้คนพากันเดินเข้า-ออกกันจ้าระหวั่นประหนึ่ง ว่าเป็นตลาดติดแอร์ขนาดใหญ่ ส่วนสินค้าก็ มีทั้งตราสินค้าชื่อเดียวกันที่เป็นของร้านและ สังเกตเห็นว่าคนเดินออกมาก็มีของกลับติดมือ กันทุกคน ช่างเหมาะสมควรกับคำว่า “หาซื้อได้ ง่ายกว่าที่คาดคิด”

ผมเดินเข้าไปหาป่าด้วยรอยยิ้มและ กล่าวด้วยน้ำเสียงราบเรียบว่า “ป่าซื้อจากแฟ ลี่ชีเยว 1 กระป๋องครับ” ป่าหยิบกาแฟมา ให้ แต่สายตาของป่าดูเหมือนจะกังวลใจกับ บางอย่าง ซึ่งน่าจะเป็นเพราะเพื่อนค้าปลีกทุน

หนาผู้มาใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ห่างไปไม่ถึง 50 เมตร ป่าเคยเล่าให้ฟังว่า “สมัยก่อนป่าขาย ของเร่ตามตลาดนัด มีรถเก่าๆ คันหนึ่ง และ ก็เร่ไปตามจุดหมายที่คุ้นเคย บ่ายจืดๆ ของ แต่ละวันป่าต้องรีบเก็บข้าวของเพื่อเตรียมไปตั้ง ในท่าเล่ที่ติดของตลาดนัดในวันถัดไป สมัยก่อน

ตลาดนัดมีน้อย วันพุธอาทิตย์ไหน วันอาทิตย์ ตัวเมือง วันพฤหัสบดีที่นี้ ไม่มีครบ 7 วันจัด เป็น 10 แห่งอย่างสมัยนี้หรือก พอป่าก็เก็บ หอมรมอริบได้ ก็ขยับขยายแบ่งซื้อที่ดินตรงนั้น และผ่อนเขาไป พอเก็บเงินได้ก็หันรอยก็ตัด เดิมเป็นร้าน ส่วนที่จอร์จกระยะเก่าๆ ยี่

ต้องอาศัยริมถนนนั่นแหละ พอเปิดร้านขาย เป็นหลักแหล่ง ก็เก็บเงิน พอทุนรอนดีก็เริ่มได้ เป็นร้านอย่างทุกวันนี้ มีที่รวม 15 ปีแล้ว

เมื่อผมมีโอกาสไปแวะร้านป่าอีกครั้ง ป้าบอกป้าร้านสัปดาห์ละ 2 วัน ผมก็กล้า ลามว่า ป้าปิดไปไหน หรือป้างานของไปขายใน ตลาดนัดอีกครั้ง หรือเพียงเพราะว่าป้ามีธุระ อื่นๆ ที่ต้องทำเร่งด่วน แต่รู้ๆจากนี้ป้าร้าน ค่าปลีกของชุมชนในย่านนี้ก็กำลังจะสูญหายไป พร้อมกันช่วงเวลาที่ผ่านมา